

Allerede dette viser, at den første betingelse er uanvendelig. Den praktiske fortolkning af betingelsen, som politiet og justitsministeriet har anlagt, er en fuldstændig udhuling af den betingelse, som skulle garantere, at anvendelsen af »agents provocateurs« ikke undergraver den almindelige retssikkerhed.

Hvis man så udelukker spidsfindighederne (hvilket er et dristigt forehavende), så bliver betingelsen ikke mere overbevisende af den grund. Den bygger, når det kommer til stykket, på en selvmodsigelse:

At der ikke må fremkaldes en forbrydelse, som ikke ville være begået alligevel, eller som Kallehaugé et andet sted formulerer det (5): »at agenten ikke må have forledt hovedmanden til noget strafbart forhold, som han ikke plejer at gøre sig skyldig i«, er ganske enkelt en logisk umulighed. Det vil aldrig kunne efterprøves, om forbrydelsen ville være begået alligevel. Selv hvis stoffet bevisligt er til stede, kan man ikke være sikker på, at det vil blive handlet videre. Det er vel forekommet, at folk har anskaffet sig pistolen og har besluttet sig til at dræbe rivalen, – men alligevel har fortrudt og har kastet pistolen i gadekæret. *Muligheden* er der, – og bør stå åben, uanset den forventede lovovertrædelses art. Betingelsen om, at det strafbare forhold, »hovedmanden« skal provokeres til, skal være, at han »plejer at gøre sig skyldig i«, er logisk meningsløst. Politiet vil jo netop bruge provokatører i de tilfælde, hvor man ikke ellers kan påvise, at »hovedmanden« er skyldig.

Dette er ikke ordkløveri. Det er hverken mere eller mindre end fastholden ved det elementære retsplejebegreb, at ingen anses for skyldig før hans sag er prøvet ved domstolene!

Hvis betingelsen: at han *plejer at gøre sig skyldig* i strafbare forhold af denne art, er opfyldt, så er der intet behov for provokation, for så kan han bringes for retten og dømmes på det grundlag, politiet allerede har.

De to andre betingelser: at agenten altid skal være politimand, og at agenten skal møde som vidne, demonstrerer til overflod, at det er umuligt at lave en brugbar afgrænsning.

På den ene side har Kallehaugé meget overbevisende argumenteret for, at disse betingelser er et nødvendigt minimum, ikke bare ud fra etiske og retssikkerhedsmæssige, men også ud fra rent praktiske synspunkter.

På den anden side har Volmer Nissen argumenteret meget overbevisende for, at med disse betingelser vil anvendelse af provokatører ikke i noget nævneværdigt omfang hjælpe politiet (i hvert fald

narkotikapolitiet) i dets arbejde. Ligesom han har påvist, at politiet ikke i de allerede forekomne tilfælde har overholdt de af Kallehaugé opstillede betingelser, hvorfor man må gå ud fra, at hvis anvendelsen af »agents provocateurs« ikke skal udelukkes men reguleres, så bliver det mindre restriktivt end foreslået af Kallehaugé.

Argumentationen er omfattende og skal ikke gentages her (2, 3, 5, 6, 7).

Diskussion om anvendelsesområde

Ovenstående gennemgang af betingelserne er naturligvis uafhængig af anvendelsesområdet og i sig selv tilstrækkelig til at drage den slutning, at provokatøranvendelse må udelukkes som efterforskningsmiddel.

Alligevel vil vi gerne i korthed kommentere de synspunkter, der har været vedrørende det eventuelle anvendelsesområde:

Interessen har som nævnt samlet sig om narkotikakriminaliteten. Det er ikke noget tilfælde, at det netop er politiadvokat Volmer Nissen, som er gået ind i debatten om provokatøranvendelse eller – som han foretrækker at kalde det – »mere engagerede efterforskningsmetoder« (3). Det er da også især af narkopolitiet (og ikke f.eks. af bagmandspolitiet), at metoden er blevet praktiseret. Da selveste departementschef Niels Madsen allerede på Dansk Kriminalpolitiforenings generalforsamling i 1975 var med til at åbne for »mere engagerede efterforskningsmetoder«, var det formentlig også dette område, han havde i tankerne. (Når det gjaldt bagmandspolitiet, blev *engagement* som bekendt snarere betragtet som en uting).

Narkotikakriminaliteten synes at være det mest nærliggende anvendelsesområde af flere grunde. Dels er det – selv om der er tale om store penge – dog mere overskueligt at udstyre en agent med 450.000 kr. til narkokøb (som sket er) end at udstyre ham med gangbare værdipapirer til 109 mio kr. for at fremprovokere spekulationskøb af Gredana. Dels vanskeliggøres opklaringsarbejdet af, at der i narkosagerne ikke er nogen, der opfatter sig som skadelidte og derfor kan forventes at bistå med anmeldelse og oplysninger.

Vi er opmærksomme på de særlige vanskeligheder, som opklaringsarbejdet skal overvinde, når det drejer sig om narkotikakriminalitetens virkelig store bagmænd.

Men det skal så også med i overvejelserne, at der er særlige forhold, som taler imod, at provokatøranvendelse skulle være en metode, som kan godtages netop på dette område: